

ШКОЛСКИ ЛИСТ

Бр. 24. У Сомбору 15. ДЕЦЕМБРА 1880. Год. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ НА „ШКОЛСКИ ЛИСТ“ ЗА ГОДИНУ 1881.

Овим бројем завршује се дванаести течај „Школског листа“ и излази претплата скоро свима нашим претплатницима. Кад смо се пре године дана решили, да наново покренемо овај лист, знали смо за све тешкоће, које су нам предстојале. Оне нису изостале, али хвала одзиву српског учитељства и остале српске публике, која са интересом прати развитак наших школа, ми смо све тешкоће победили и можемо сад задовољно да се осврнемо на живот овога листа у минулој години, јер смо учинили све, што смо могли, да лист што боље одговори својој задаћи. Са особитим задовољством бележимо, да су уредника у постизању те цели потпомагали и други старији и млађи педагошки књижевници. Захваљујући им се на њиховом труду и пријатељству, молимо их да и одсада не одреку своје потпоре овом листу, јер само удруженим силама могуће је постићи, да лист овај буде орган, око кога ће се сво српско учитељство скупљати и у ком ће веран израз налазити живот српске школе.

Отварајући претплату на „Школски лист“ за годину 1881., морамо најпре поменути, да ће програм

листа и у идућој години остати досадањи. У оквиру верозаконске школе радићемо за даље развијање и усавршавање наших школа. Прибирајући пажљиво све, што се односи на школство у нашем народу, пратићемо бодро све важније појаве, које се догађају на школском пољу и у других народа, да би се туђим примерима колико је могуће користили. Као што смо ту дужност савесно испуњавали ове године, бележећи и такве појаве, с којима се ми у битности не слажемо, тако ћемо то чинити и у идућој години у уверењу, да тим најбоље извршујемо своју публицистичку дужност. Чувајући се сваке једностраности тежићемо да сво српско учитељство под заставом општег човечанског напредка а у духу православне вере и миле наше народности скупимо у једно коло.

Велике сметње чинио нам је ове године ограничен простор нашега листа. С тога смо намерни, да — без повишења цене — од године формат листа повећамо. Тада ће се моћи у њему посветити већа пажња и родитељској кући, што је ове године само у малој мери било могуће. Али повећање формата зависи од броја претплатника, те ћемо, пре но што се коначно решимо за већи формат, причекати, какав ће одзив бити у идућој години. Из тог узрока измењујемо начин излазења тако, да ће „Школски лист“ одсада излазити сваког 15. и последњег у месецу, а пријатеље листа молимо, да претплату најдаље до нове године пошаљу, да се знамо према том равнати. Први број за г. 1881. добиће по том наши претплатници о св. Сави.

Цена је „Школском листу“ у аустро-угарској монархији за целу годину 3 ф. а. вр., а за по године 1 ф. 50 н.; у Србији за целу годину 8 динара, а за по године 4 динара, Који од гг. учитеља пошаље новце за шест претплатника, добијаће лист на дар, а који три претплатника скупи, добијаће лист у пола цене. Исто тако добијаће лист у пола цене и она гг. учите-

љи, којима је годишња плата мања од 300 ф., даље сва гг. слушаоци богословије, приправници и приправнице.

Молимо да нам се претплата шаље поштанском упутницом, а гг. претплатнике у Србији опомињемо, да не шаљу претплату преко књижарнице г. Пурића.

Позивом на претплату обраћамо се и нашим славним црквено-школским општинама, којима је високи школски савет управо у дужност ставио, да „Школски лист“ за своју школу држе. Али ове године беше многих, па и највећих наших општина, које се нису одазвале тој дужности.

Уједно позивамо уљудно високодостојнике и имућне чланове народа нашег, да изволе и за год. 1881. даривати „Школским листом“ сиромашне школе наше, особито у будимској и горњокарловачкој епархији, у источном Банату, Босни, Херцеговини, Далмацији, Боки и Црној-Гори.

Претплата се шаље уредништву „Школског листа“ у Сомбор. (Zombor. Ungarn).

Новим претплатницима дајемо све бројеве „Школског листа“ за г. 1880. (осим 2. 3. и 6., којих више нема) за само 70 н. Како се у тим бројевима налазе радови, који се тичу будуће организације наших школа, то се надамо, да ће се том приликом користити особито она господа, који су у почетку ове године били наши претплатници, а после престали да лист држе. Како број листова, којим можемо да располажемо, није велик, то молимо, да се са наручбинама пожури. За Србију дајемо све горње бројеве за 2 динара.

У Сомбору 15. децембра 1880.

НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ

уредник „Школског листа.“

ЗАШТО СЕ СРПСКА ОМЛАДИНА НЕ ОДАЈЕ УЧИТЕЉСКОМ ЗВАЊУ ?

У 17. броју цењеног „Шк. Л.“ читамо чланак „Спремајмо синове за учитеље,“ у ком се позива учећа се омладина српска да се одаје учитељском и свештеничком чину. Тај чланак су изазвале жалосне данашње околности, јер заиста мора сваком искреном родољубу тешко на срцу бити кад види, да два скупа народна завода дају ове године овостраном народу српском цигло 13 испитаних учитељских кандидата. Заиста жалосна слика данашњег уређења школе и учитељства. Шта ће бити од наших школа, шта ли од наше срчади, ако ово зло и не даље остане, сваком ће доста јасно бити, а поменути је чланак то доста јасно изнео. Ми ћемо да се позабавимо сад са узроцима тих жалосних појава. Зашто се српска младеж не одаје свештеничком чину, чија је дотација тако лепо уређена, не ћемо за сад да испитујемо, главно пам је да се задржимо код учитељства.

Наши досадањи сабори, па и овај последњи, свагда су узимали прво у претрес оне ствари, у које нико не дира, нити ће дирати, а школу, за коју се свако граби, у Мађарској — Мађари, у Хрватској — Хрвати, свагда су остављали на послетку и свагда или неуређену или уређену онако што по реч с ногу. Зато данас и јадамо за толиким нашим вероисповедним школама. Зато данас тражимо средства да их повратимо; али лакше би било сачувати, него пропало повратити. Тако су дакле свагда наше школе и плата учитељска или остале неуређене или уређене на брзу руку.

Уређење учитељске плате у „Уредбама од 1872.“ тако је површно изведено, да не може површније бити. То уређење не може се ни издалека сравнити са сјајним уређењем свештеничке дотације. Овима је законом одређено, да им се плата уредно у готовом новцу издавати има, да им се за поједине дужности законом одређена такса мора платити и т. д. А сиротом учитељству је одређен минимум, а како ће тај минимум примати и да ли ће га свугде потпунце примати, то није брига закона, за учитеља се закон не брине. Зато и има учитељских места са платом: *од 16 фор., 5 акова кљука и пар чизама!* Зато има учитеља са платом: *од 80 фор., толико и толико мерова ђубревитог жита, толико фунти свећа, по дебелог свичета, неколико фуната соли и пасуља* и т. д. Но доста ових сведока чемерног стања учитељског и очинске бригае дотичних за учитеље.

Сваки човек тежи за тим да своју породицу обезбеди од сиротиње и да јој обезбеди биће. Па на то мора и учитељ да тежи. Сад настаје питање, да ли се може поред овако уређене плате породица од беде обезбедити? Заиста да је немогуће. Па шта следи отуда? Ово двоје. Учитељ који се већ у том злу нашао, да би могао колико толико своју породицу да одржи, мора да арендира по који ланац земље, па му је сва брига око земље, а школа — она на страну. Јер је овде борба за опстанак. Тиме дакле нема ни школе ни учитеља. А оно мало уде плате вуче учитељ једино тога ради, што у цркви поји. Друго, ако се догоди у таком месту учитељ, који је свестан свога позива, па види да га не може како ваља да врши, а он напусти учитељство и на другој страни тражи себи опстанка. Тако дакле имамо на једној страни школу с учитељем без учитеља, с друге нас пак стране учитељи напуштају, траже боља места, сигурнију екзистенцију и тако на њихова места долазе за учитеље људи, који се у свом занату одржати не могу, да нам киће млађану еричад. Тим начином смо дошли и до учитеља, који су пре тога били — свињари. Жалосно је, али је истина! Па кад се све то види и зна, питамо онда: ко се сме одавати том позиву где му је и младост и старост необезбеђена од бриге и беде? Јели нам дакле чудо, што сваке године све мање испитаних учитеља добијамо? Не треба да нам је чудо, јер све докле док се стање учитељско не поправи, не ћемо имати нити добијати довољан број испитаних учитеља. Ту неће помоћи ни оно пропагирање за приправничке штипендије. Јер шта је асна имати у школи добру штипендију, а као учитељ мораш с породицом да гладујеш. *Неуређење учитељске дотације је један узрок, што се наша учећа омладина слабо одаје том толи важном и по народ најкориснијем позиву.*

Други важан узрок са кога су нам празни приправнички заводи јесте неуређена мировина учитељска.

Кад се оно пронео глас да је шк. савет израдио предлог за учитељску мировину и да ће га саборском заседању од 1879. на претрес поднети, сваки је учитељ душом дануо и једва чекао да чује кад ће се на сабору повести реч о том давно изгледаном мировинском фонду. Но како се преварисмо у свом праведном очекивању. У један пут сабор се распушта а учитељска мировина оста на — папиру. Но ипак зебња за њу није била тако велика; само кад је ствар покренута, пред сабор мора доћи, тога ради смо с нестрпљењем чекали да нам бар предлог до руке дође, да видимо на који начин хоће да нас у ста-

рим годинама нашим обезбеде. Истину исповедамо, да нас није предлог задовољио, а особито два његова наређења која нам се колико неумесна толико и неоправдана чине. Ми ћемо укратко та два наређења овде да пропратимо.

У §. 1. поменуте мировинске уредбе јасно се опредељује цел томе фонду, наиме: „Да се стари изнемогли учитељи у потоњим својим годинама као и њихове удовице и сирочад од крајње сиротиње обезбеди.“

У колико је оснивање оваког фонда прека потреба да би се учитељство наше од крајње сиротиње обезбедило, у толико од њега и много моралне користи има. Јер самосвест једног учитеља, да ће му живот у старим изнемоглим годинама од крајње сиротиње обезбеђен да буде, да ће мирно моћи своје очи да склопи на последњи вечити санак, знајућ да му је његово најмилије добро — његова породица — обезбеђена од сваког јада и чемера, од сваке моралне пропасти, значи управо толико колико: *подстрекавање тога човека, да правом вољом, верно и истрајно уложив сву своју снагу дела на оном пољу које је толико важно по народни напредак у опште а по наш на по се.*

Ми смо уверени да је сваки *прави пријатељ* свога народа у тишини жељно исчекивао да види једном и тај предмет пред форумом нашег сабора; да је сваки радосно поздравио ову уредбу и да ће сваки у њој сматрати полугу, која ће покренути наше учитељство на свесрднији рад а нашу учећу се омладину да се одаје том трудном али и толи важном и узвишеном учитељском позиву.

То је наше уверење о мировинском фонду. Но као што споменусмо има у овој уредби поглавито два наређења која нас не задовољавају.

Сви смо ваљда у том већ сложни да је учитељско звање једно од најтежих. Учитељ је разним непогодним околностима изложен. Све те околности рђаво утичу на његов организам, те чини, да су учитељи саразмерно према другим званичницима далеко брaђег века. Па поред свега тога, ипак уредба мировинска својим §. 3. иште, да учитељ који хоће пуну пензију *мора 40 година да служи.* По нашем мњењу је овај захтев сасма неоправдан. Јер штатистика нам јасно доказује, да врло мали проценат учитеља доживи толико година службовања, а према томе би врло мали проценат уживао пуну пензију. А неоправдано је захтевати да учитељ у својим млађим годинама закида од својих и уста своје породице, па да улаже у мировински фонд безнадежно, да ће доживити време када ће пен-

вију уживати, јер му се не да прилика за то. С тога би тај §. по нашем мњењу ваљало изменути и одредити године службовања највише на 30 год. Остану ли пак године службовања по уредбама, онда то *неће бити мировински фонд учитељски*, него неки велики фонд за *узу припомоћ учитељских удовица и сирочади*.

У §. 5. односно 30. иште се да учитељи од целокупне плате одређени проценат уплаћују, а одређује му се мировина на 300 односно 400 фор. Ко усхре ову већу мировину, мора и знатно већи проценат да уплаћује. Ово је неоправдано. Јер кад се иште да се на целокупну плату извесни проценат уплаћује, онда је са свим доследно да човек и онолику пензију ужива, на колико је уплаћивао. Пензија дакле треба да је толика, колика му је и последња плата. §. 30. иште још и то, да учитељи, који су иснод 55 година једном за свагда уплате 5 % своје плате и по томе годишње 2 % кроз 35 година на тек онда да добије 300 фор. пензије. Ово је са свим неправично. Наравно да у први ма не изгледа да је 2 % много, но узмимо један пример да видимо камо то односи. Један је учитељ 30 година са 500 фор. плате. Прве године уплати он 5% дакле 25 фор. а по том сваке године 2 % или 10 фор. што за 35 година чини свега 375 фор. А по томе ће уживати 300 фор. пензије док је жив, а и његова породица ће имати после смрти му отуд користи. Но да промотримо мало ту ствар. Истина да ће он уплатити само 375 фор. али то постепено уплаћивање са интересом на интерес рачунајући само по 6 % износи за 35 год. капитал од преко 1200 фор. — Од овог капитала би улагач имао веће користи, кад би за себе га основао, јер би тај после остао својина његове породице. Истина, да кад би он доживео те године, не би могао од тог капитала уживати 300 фор., али ту је питање да ли ће тај улагач у мировински фонд доживити 65 год. и да ли ће после тога живити још коју годину да би могао пензију уживати. Ако би и живио толико година и још једну годину уживао пензију опет је мало од оноликог капитала. А о сирочади не може ни спомена бити, јер човек од 65 година и то још учитељ неће имати децу од 15 или мање година, којима би потпора нужна била. С тога би требало овај §. са свим изменути и према 30. годишњем службовању дотерати.

То је дакле што смо имали приметити у главном на тај предлог о уређењу мировинског фонда. *Мировински фонд дакле треба зблићи тако основати, како би он заиста постао популом, која би могла нашу учећу се омладину покренути, да се одаје*

учитељском позиву. Учини ли се то, онда ће и овај други узрок пасти, који уздржава нашу омладину од учитељства.

Трећи узрок са ког се наша омладина слабо одаје учитељском позиву јесте тај, што та омладина или њени старији виде, да учитељи у општинама или врло мало или ни мало угледа немају. Па с тога неће своју децу да одају на тако неугледно звање.

Истина да ваља и учитељи сами да својим понашањем и владањем угледа себи стеку, али и власт школска ваља свом силом да настоји на том и да енергично одклони све оно, што би угледу учитељевом опасношћу грозило. Каква угледа може да стече себи српски учитељ у Вуковару и Осеку. Онамо самовоља једног богаташа прогања учитеља, овде опет себичност свештеног лица меће црн комад у торбу бедној породици учитељевој. Да, и опет питамо, каква угледа може у таким општинама учитељ да стече, и у опште какав ће углед учитељство да има дотле, док од ђуди и самовоље појединаца за висе. Истина да има закона који то забрањује, но каква вајда, кад нема тај закон обавезне моћи и за силнике наше. Па по мњењу моме и сама наша правила за владање учитеља, народне учитеље понижавају. Да, сама дисциплинарна правила чине учитеља играчком сваког ђудљивца, подчињеним сваком па ма и крајње ограниченом члану општине. Да богме док се така правила прописују за учитеље, да неће ни он моћи себи угледа стећи. С тога би било већ крајње време да се „дисциплин. правила“ укину. Ми не ћемо тиме да останемо без икаквих дисциплин. правила, не ћемо да се извучимо испод сваког надзора и да будемо што но реч „банови слободњаци“ не, ми то не ћемо. Шта више ми баш оћемо и тражимо реда, али оћемо да та правила која ће нам за владање прописана бити буду човечна, позиву нашем и угледу ког ваља у народу да имамо, ако хоћемо да нам рад користан буде, прилагођена, а не да нас по њима свако тиранисати и презирно гледати може. С тога држимо, да би власт требала сваком неоправданом нападају на учитеља свагда енергично на пут да стане и досадања дисциплинарна правила блажијима и учитељском позиву прикладнијима да замене. Тиме држимо да би и овај трећи узрок наших празних учитељских школа изчезнуо.

Ово су по нашем мњењу и искуству главна три узрока са којих се наша учећа се омладина тако преслабо одаје учитељском позиву. С тога на завршетку ових редака кличемо онима којих се тиче: *Отклоните бригу учитељства за насупроти хлеб;*

WWW.UNIL

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

наградите му dostojno trude njegove; osigurajte mu stare izmolo-
 gne dane; dajte mu utehu da moze spokojno za nasok oci da
 sklopi znajuk, da ga vi u porodici mu zamenjujete; podajte za-
 ostaloj mu sirocadi leba, i izvađajte na put decu onoga koji je
 celog svoj veka vasu decu na dobro upukisao; osigurajte dostoj-
 jan položaj učitelju u društvu, pa onda će biti otkloњene pre-
 preke, koje su zadržavale našu učeћu se omladinu od učitelje-
 vaња, onda ćete imati valaniх и избраних учитеља у својој
 народу.*)

M k.

ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА ГЛ. ШКОЛСКОГ РЕФЕ- РЕНТА О ВИШИМ ЦЕВ. ШКОЛАМА.

(Свршетак.)

Што се тиче других учевних предмета, позвати управе, да имају непрестано на уму, да је морална наука овде најпретезнија, за то да настоје, да се осим науке хришћанске, у којој да је морална овде најпретезнија, поглавито читанке не само на језик него и на развијање и утврђење моралне свести употребе, да сви примери при изучавању језика науку моралну у себи имају, и да се морална прича што већма израђује, да се изводи строга критика и суђење оних дела и лица наведених у причама, ради утврђења и оснажења моралне свести осећања и воље. На ово да се пази и при избору задаћа за писање, за рецитоване и декламоване, и при избору песама за певане, да буду ове школе у том погледу много јаче од основне, а никако да се одпочета у основној школи морална наука пресече, на само филологија изтерује.

После моралне науке да иде у овој школи кућарство и дијететика, у старијим разредима и педагогија као предмети много важнији од географије и историје и од природних наука, које овде само у толико вреде, у колико се примењују на предозначене те. Према томе имају се за ове школе написати читанке, и позвати управе, да за тим настану.

Код ових школа и ове деце врло је важно, да се што чешће надгледају и потичу како на лепо владање, чистоћу и

*) За доказ, да евачије образложено мњење поштујемо, дајемо места овом чланку са врло малом изменом у последњој тачки, примећујући да смо од своје стране уверени, да дисциплинарна правила нимало непонижавају, него баш чувају углед ваљаних учитеља, а написана су једино из љубави к правом напредку србских православних вероисповедних школа, и из уверења, да сваки учитељ треба са самопрегоревањем и правом љубави дужности учитељске и васпитатељске да врши, да се како у школи тако и у животу узорито и примерно влада, и да оно што као српски народни учитељ говори и учи, сам својим животом потврђује и признаје.

Уредник.

WWW.UNILS.BG

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ред, тако и на учење и на рад, и не само да учитељи децу ову гледе као своју најрођенију и најмилију, па да сваки поглед и покрет, сваки рад и сваку реч и мисао изречену и осећање свако љубавно критикују, исправљају, дотерују, усавршавају, и да им главни смер буде извести од њих добре жене, те непрестано говорити и поучавати у свему што је добро, лепо и корисно; него ово да буде и патронатима и одборима главна тежња и рад: зато да установе ред, и да сваког месеца неко децу ову и школу обиђе и дечије радове и учење прегледа, па да се трудољубиве и вредне ученице особито радилице похваљују и разгласе, а невеште тим постичу, да се бтимљу за онима. Са овим прегледачима да увек дође по неко и стран, бар ко није деци сасвим познати и обичац, и да нико не пролази и не одлази, да децу не потакне, не похвали, да се отимљу, да буду боља од других, и које иду и које не иду у школу. Како у ове школе долази све више ученица са стране то да управе све већма пазе на оне куће, које ову страну децу узимљу на стан, да су онаке породице и куће и суседство, да ће деца ова и добар пример породичног живота гледати и практично се поучавати у разумном кућарству и штедњи.

Још би имале управе и одбори, да за тим настану, да се уза сваку ову школу отвори по једна малодечија школица и врт, да ова одраслија женска деце ту код школе виде и науче се држању и учењу мале деце. Зато да управе и одбори општинама својим zgodне предлоге учине, и да дотле настоје за тим, докле год се школице ове не отворе.

Најпосле треба и управе и одбори да се старају за ову децу и после, кад сврше ову школу, особито за ону из сиромашних кућа. По варошима има данас приватних школица, где ова одраслија деца женска иду учити машином шити, и онда за дуго раде о свом хлебу, само у корист оних жена, од којих уче, још с почетка за учење то и плаћају, па и после, кад се у раду извеште, раде за врло малу награду оним истим женама, тако да од свега рада врло мало за себе заслуже. То учење може да се удеси, да буде за децу не само без трошка, него с много већом користи. Нека се одбори и управе ових школа заузму, да се уз ове школе отворе те школице за шав, да деца то бесплатно науче. Нека одбори стоје добри трговинама од шиваћих машина, да ови дају колико устреба, и да их ученице ове помало одплаћују. Машина ових има данас и премного и трговине ће их радо дати да им се на дуго време одплаћују. Управе и одбори треба да нађу једну учитељицу

и само настојницу, и једну собу и да се постарају за материјал, што ће овде кројити и шити, а после да отворе канцеларије и продаваонице, где ће се наруџбине и предујмови примати и давати. Зато предлажем да се позову управе и одбори, да за овим одмах настану, и још ове школске године да се ове школице отворе и своју радњу одпочну.

Има и различних других школица, што треба уз ове више девојачке школе да се подижу, којима се унапређује женски рад, и заслуга, како сам већ у извештају прошле године навео. Све оно може се дати и код нас, где управе и одбори буду за овим својски настали, јер то само до њих стоји.

Најпосле требало би, да се управе од све три школе заједнице заузму, и да покрену лист за женскиње, како их у свих образованих народа има, којих је рад у нечем још благотворнији и од самих школа, јер читајући лист могу и оне куће своју одраслу женску децу да уче даље, које нису у стању, да их у ове школе доведу; а треба управе да заједнички подузму, да издају и библиотеку за женскиње у духу школе и науке женске. У свију напреднијих народа има пуно и листова и књига ових, и не треба нам друго, него само да се добри изводи праве и добри преводи. За овај лист и ову библиотеку могу се правити колекте и основати фонд, као што има школски лист, и треба радити с почетка чисто у корист ствари без свог интереса, па кад се ствар подигне, биће после користи и писцима као и читаоцима.

Тако да буде и одборима, а особито управама и учитељским телима ових школа брига једина унапређење и раширење ове школе ш њом целокућнога живота женског, па да се то види у свима и конференцијама и извештајима, што се подносе.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(При православно-богословском Сјеменишту у Задру) уписало се у св. Богословију почетком шк. године 1880.—81. у IV. годину 4, у III. год. 7, у II. год. 9, у I. год. 3 — свега 23 слушаоца. — Дан 23. Новембар о. г. остаће у љетопису истог Сјеменишта забиљежен као знаменити дан. У ново подигнутој згради, камо је данас смјештено Сјемениште, у недјељу тога дана обављена је свечаност освећења домаће капеле, у којој ће се одсад свршавати свакидање Богослужење. У очи самог дана предходило је по љеном православном обичају свеноћно бденије,

а по том на сам дан свршено је освећење, а капела посвећена је св. Апостолу и Евангелисту Јовану Богослову, а по том је одслужена прва божествена Литургија. Цјео тај величанствен церемонијал обавио је Ректор Сјеменишта Г. Архимандрит Никодим са више свештеника и ђаконом. Свечаност ову увеличала је својим присуством Његова Преузвишеност Господин Намјесник Далматински барон Родић, преосвештени Г. Епископ, пресветли Г. витез Сајферт и многи одлични гости — цвјет овдашње српске интелигенције. Том приликом провео је Ректор Његову Преузвишеност и остале високе госте по цјелом заводу, и по том се задовољно опростише са заводом. А у вече истог дана беше у Сјеменишту сјајно осветљење; а цјела зграда у знак свечаности беше преко цјелог дана окићена саговима и царском заставом.

(У *Г. Карловцу*) установило се на предлог велетржца г. Косте Барака „Друштво св. Саве“ за потпомагање сиромашних Срба ђака на тамошњим српским заводима. У чланове тога друштва уписало се много српских грађана и то са месечним прилозима од 50 н. до 2 фр. Желимо најлепши напредак друштву са таким племенитом замисли. Да се није основало друштво св. Саве, једва да би се одржало и оно мало ђака у карловачкој препарандији, јер са 80 фр. народне штипендије не може се живети у Карловцу (а ни у Сомбору.)

(*Школе у Црној-Гори.*) Цетињска варошка школа оправљена је изнова и сада је тако лепо уређења, да ће служити на дику Црној-Гори. Школа је довршена 1. нов., а предавања су у њој отпочела 3. нов. У 1. и 2. разреду учитељ је протођакон Филип Радичевић, у 3. и 4. Симо Мартиновић. У школу се уписало до 120 деце из цетињског округа, који са неописаном радошћу редовно походе школу. — Главна школска управа послала је у *Подгорицу* две ваљане учитељице Милицу и Персиду Илић, да отворе девојачку школу, у коју ће се примати све хришћанске девојчице, које буду желеле да изучавају српску школу и женски рад. Осим те девојачке школе постоји у Подгорици и основна мушка школа са четири разреда и два учитеља за православну децу. За већину деце турског становништва послат је у Подгорицу нарочити учитељ Душан Бркановић. („З.“) — Као што читамо у „Г. Ц.“, изишла је на Цетињу у тамошњој државној штампарији „Друга читанка за II. разред основнијех школа.“ Исту је саставио надзорник школа г. Стево Чутурило.

WWW.UNILIB.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

39. Читанка за други разред српске народне школе.
(Свршетак.)

Четврти одсек ове читанке садржи у себи расправе о кући и о кућњем намештају, и простире се од 73—85 стране. Њему би се могао главни наслов дати: „Кућа.“ Ту се описује кућа, одашта се прави, и како се прави, и делови куће а особито собе и у њима собни намештаји и кујна. Између описа, и у самим описима дају се добри савети о становима, особито је од неочењене важности поука под насловом: „Стан ваља да је здрав“ (74). И овом је одељењу придодато неколико лепих приповедчица, међу којима је за децу школску врло важна она на стр. 84. под насловом: „Жишка.“ На почетку одсека увршћена је красна песмица: Станови (74); а пред свршетком одсека (82) изложене су поуке о том како ваља ред у соби држати, и придодате су за вештбање оштроумља и досетљивости загонетке о свећи, светљаку, пећи и прозорима (83) и о кујнским стварима (85). —

У петом одсеку описује се домаћа стока и живад (од стр. 85 — 93.) С тога би му ваљало и ставити наслов: „Домаћа стока и живад.“ Започиње се познатом песмицом: „Рано пођох на пазар. — и набрајањем домаће стоке и корисне живади. Затим се обашка говори о коњу, крави и волу, и овци, кози и свинчету, о користи ових, о поступању с њима и о чувању од њих, а и о чувању од масних јела. — Езопова басна: „Јаре и вук“ (88) очигледно представља како пролази слабији, који вређа јачега од себе. После тога сљеди опис петла, коме су придодане две народне песмице; и опис кокоши са басном о квочки и кобцу. Још су ту и описи врабца и мухе (90 и 91), и опис јајета (91), а одсек се завршује збирком загонетака о крави, овци, свинчету, петлу, и јајету.

Пети одсек у води читаоце у „врт.“ У њему је поређано цвеће (93 и 94) са сличним народним песмицама и приповедком „о Милицы и Ружици.“ Затим воће и воћњаци и опис дрвета (95 и 96); поврће са упутством, како га ваља заливати, (97); и описи тице, (98) челице (99) и гусенице и са сходним приповедчицама, које уче да су нам тице корисне по наше воће и поврће, да ваља гусенице требити, а да неваља челе дирати, (97, 98, 99, 100); две баснице о челици и лептиру упућују ђака да учи и да озбиљно ради, а не само да се игра.

И овај се одсек завршује збирком загонетака о воћу и поврћу, о чели, кошници и нужу, (101).

Шести одсек води нас у „*иоле*“ (Од 102—109). Ту се описује цветна ливада и на њој различите траве и пољско цвеће а особито љубичица, и о њој народна песмица (104); уз то долази прича о највећој трапези (103) са побуђењем на захвалност преблагом Отцу небесном, који милостиво храни све, што живи на овоме свету; ту је и поучна приповедка: „Не лежи на младо сеио!“ — Са ливада прелази се на „*Њиве*“ (105) и ту се посматрају различита жита наша, зелена и зрела; жетва, возитба и вршитба; уз то долазе лене песмице о житу и зрну пеничном, песма орачу, краљичка песма домаћину, и приповедка о житном класу са поуком о смерности. Уз то иду описи: „Попци и мрави“ и позната о њима басна, и „лептири“ са две красне за децу удешене приповеднице с поуком да пазе на себе кад што раде или се играју.

Седми одсек води нас у „*шуму*“, (109), коју нам најпре у сличној загонетци приказује а затим је описује и казује шта се у њој налази. Ту нам се у познатој приповедници о одјеку приказује истина оне пословице: „Какав поздрав, онакав и одздрав! (110); још су ту и две басне: „Дрво и тица“ и „Ветар и младо дрво“ (111); позната тичија песмица и загонетке о печурки и одјеку. (112).

У осмом одсеку (112—114) приказује нам се „*вода*“ као један од највећих дарова Божијих и описују се жабе и рибе; у приповедци: „Деца код воде“ даје се поука како ваља помоћи ономе, који у воду упадне; басна у стиховима: „Рибица и удица“ показује како пролази онај који неслуша своје старије, а одсек се завршује (114) с загонеткама о извору, лађи, воденици и жаби.

Девети одсек „о *Земљи*“ захвата само једну (115) страну. У њему нам се представља земља као обшта наша мајка, која нас храни и држи и из које добијамо све што нам треба. Овоме се придодaju два описа: „Земља и камење,“ и „бакар сребро и злато.“

Десети одсек (од стр. 116—118) приказује нам наочигледно „*ваздух*“ и говори у пррзи и у стиховима о ветру и о киши, а затим долази коло најлепших народних загонетака о дуги, снегу, киши, роси и о другим природним појавама.

Последњи одсек (118), показује деци „*небо*“ као што изгледа и на њему сунце месец и звезде са сличним песмицама; затим говори о времену и поделама овога; (121 и 122).

И овде су додане песмице о зори (120 и 121) и загонетке о светлости и мраку; о сунцу, месецу и звездама; о дану и ноћи, недељама, месецима и годинама (123).

Завршује се читанка са познавањем Творца из природе и са доказима о свемогућности, свезнању и милости Божијој (123—124) и са две песмице (125) које побуђују децу на молитву. —

Читанки је придодат садржај који показује на којој је страни који предмет, и две странице са образцима за цртање.

Ово је кратки управо летимични преглед богатог садржаја ове наше нове читанке, коју приказујући учитељству и општинству српском, честитамо школи и народу нашем, што добисмо ову у сваком погледу ваљану и за наш подмладак великористну народну и школску књигу, а много заслуженом писатељу захваљујући на овом дару, молимо га у име учитељства српског, да нас идуће године усрећи са Читанкама за трећи и за четврти разред, а по времену и за више разреде српских народних школа, у којима ће бити и одабраних предмета из реална знања и градива за граматичка и стилистичка вештања, и желимо од свег срдца, да му преблагИ Бог подари здравља и живота све дотле док недочека плодове труда свога најобилније у школи српској, коју је он преустројио и унапредио, и у народу српском, за којег благо он већ скоро тридесет година на просветном пољу неуморно и славно дела.

Н. Ђ. Вукићевић.

Р А З Н О.

(*Књижевност.*) Од јануара 1881. год. покреће Никола Димитријевић, деловођа „српске нар. задр. штампарије“ нов лист за народне, јавне, привредне, просветне и забавне ствари под насловом „*Српско коло.*“ Издавањство се у напред побринуло, да за ово подузеће задобије наше припознате књижевне снаге у Н.-Саду и у околини. „Српско коло“ излазиће сваке недеље на читавом табаку на великих 8 страна, а стаје за наше крајеве 5 фр. на годину, за Србију 12 динара. Сиромашнији народни учитељи, учитељски приправници и приправнице са свију учитељских школа и гимн. ученици добијаће лист за 90 нов. квартално. Претплата се шаље издаваоцу у Нови-Сад.

(*Папир и култура.*) Свега живе на земљи 1456 милиона људи, а од тих троше папира сâмо 364 милиона, велика већина не треба га дакле. Свега се потроши папира годишње 1140 милиона килограма. Потрошња папира заиста је много сигурније

и јасније мерило за културу, него потрошња сапуна, као што је Либиг тврдио.

(*Зло је прошао.*) У Берлину осуђен је један занатлија на тромесечно тавновање, јер је послао два погрдна писма учитељу због тога, што је казнио његовог сина.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Пр. учитељ у Накрацу Јован Павловић постављен је учитељем у Уљанику. Сврш. приправница Софија Будимлића постављена је за пр. учитељицу у Орловату.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Ст. Паланци. Плата је 420 фр. и $\frac{1}{4}$ сесије земље са два врта. Молбенице шаљу се г. Николи Стојаковићу, председнику шк. одбора у Ст. Паланку.

— Тражи се учитељ за женску школу у Товаришеву. Плата је 360 фр., стан са две собе, кућном, спајзом, шталом и великом бантом. Рок до 20. јан. 1881. Молбенице се шаљу школском одбору.

Јавна захвалност.

Сл. учитељском збору Вршачком и многобројним Г. Г. учитељима и учитељицама из свију србских крајева од Сент-Андрије до Скадра и Кратова, који су имали доброту мени о Никољу о. г. имен дан честитати овим најердачније захваљујем. У Сомбору, 7. Дек. 1880.

Н. Ђ. ВУКИЋЕВИЋ с. р.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Ј. проф. М. Ш. у Задру. Примамо свесрдно Вашу родољубиву понуду. — Г. М. Визулићу у Н.-Сланкамену. По жељи Вашој исправљамо у школској вести у бр. 22, да Срби нису населили Н.-Сланкамен г. 1873., него г. 1783. На друга питања не можемо овде одговарати. — Г. В. Г. Н. Ђаку учит. шк. у Београду. Дописима из Београда даћемо увек радо места у нашем листу. — Г. М. Т. у Бурђеву. Извештај је стигао за ову годину касно. Донећемо га идуће године. — Сви радови, који су нам послати за лист, а нису још изашли, изаћи ће идуће године. Молимо за то гг. писце, да се претрпе, јер поред најбоље воље немогуће нам је било, да све у лист сместимо.

Дужнике молимо, да се што пре одуже. Никома без разлике нећемо више лист на вересију шиљати.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.